

Reactie op: Planbureaus overschatten economische groei

Van Dorsser meent dat het CPB en het PBL de bbp-groei in de lange-termijnscenario's van hun recent verschenen studie *Welvaart en Leefomgeving* (WLO) overschatten (CPB en PBL, 2015). De WLO rekent voor de periode 2015–2050 met een bandbreedte voor de jaar-

lijkse bbp-groei per hoofd van de bevolking van 1,2 tot 1,7 procent. Van Dorsser (2015, p. 441) lijkt voor de periode 2011-2050 tot een bbp-groei per hoofd van 0,3 tot 1,0 procent te komen. De belangrijke verklaringen voor de lagere groeiveronderstelling van Van Dorsser zijn een drie procentpunt lagere participatiegraad in 2050 en een lagere groei van de arbeidsproductiviteit per werkende.

Voor de constructie van de WLO-scenario's hebben we niet alleen gekeken naar historische trends en actuele ontwikkelingen, maar ook naar wat andere organisaties in circa twintig scenariostudies naar voren brengen. De vijf studies die uitkomsten geven voor de bbp-groei per hoofd van de bevolking voor Nederland over de periode 2012–2050 komen gemiddeld op 1,5 procent per jaar (CPB en PBL, 2015).

Wij hebben de bandbreedte in de WLO-studie bewust niet al te ruim genomen. Er is dus een gerede kans dat de groei lager of hoger uitkomt; zowel pessimisten als optimisten kunnen gelijk krijgen. Hoe groot die kans is durven we niet goed te zeggen. Van de pessimisten is Robert Gordon de bekendste. Hij noemt vier economische 'tegenwinden', waarvan twee vooral de economische groei per hoofd van de bevolking substantieel zullen drukken. Dat is de daling van het aantal gewerkte uren per hoofd van de bevolking, niet alleen als gevolg van de vergrijzing, maar ook vanwege lagere arbeidsparticipatie van jongeren en volwassenen. En het afvlakken van de groei van het opleidingsniveau, wat de groei van de arbeidsproductiviteit drukt. Gordon (2012) komt tot een jaarlijkse stijging van het bbp per hoofd van de bevolking van slechts 0,9 procent. Van Dorsser gebruikt een vergelijkbare argumentatie maar komt iets lager uit dan Gordon.

De groei kan ook hoger uitkomen dan in het scenario Hoog. Zo stellen Brynjolfsson en McAfee (2014) dat de nieuwe doorbraaktechnologie er binnenkort zeker komt. Deze is er eigenlijk nu al. Voor hen bevindt de ICT-revolutie zich nu in een fase waarin innovaties zo ongeveer de hele economie bestrijken en op zichzelf voortbouwen. Zo wordt het cluster nanotechnologie, biotechnologie, informatietechnologie en

TON MANDERS

Sectorhoofd bij het
Planbureau van de Leefomgeving

PETER ZWANEVELD

Programmaleider bij het
Centraal Planbureau

cognitieve technologie – de zogenoemde NBIC-technologieën – al geruime tijd als veelbelovend gezien (Franklin en Andrews, 2012). Dit betreft onder andere de vooruitgang in de medische wetenschap, die potentieel kan leiden tot een sterke toename van het aantal gezonde levensjaren. De optimisten geven ove-

rigens meestal geen getallen voor hun groeiprognoses.

Voor sommige investeringsbeslissingen is het zinvol om verder te kijken dan 2050. Zo lopen de Deltascenario's voor optimale investeringen in waterveiligheid door tot 2100 (Bruggeman *et al.*, 2013). Voor waterveiligheid wordt gerekend met een langere horizon omdat voor vrijwel alle dijken uitstel van het besluit tot dijkverhoging tot na 2050 een serieuze optie is. Tegen die tijd is meer informatie beschikbaar over de feitelijke economische groei en over de feitelijke stijging van de waterspiegel zodat op dat moment een beter gefundeerd besluit genomen kan worden dan nu (Zwaneveld en Verweij, 2014). Nog verder vooruitkijken heeft zelden zin omdat de onzekerheid groter wordt, waardoor de kwaliteit van de besluiten die nu genomen moeten worden er niet wezenlijk door verbeterd.

LITERATUUR

Bruggeman, W., E. Dammers, G.J. van den Born *et al.* (2013) *Deltascenario's voor 2050 en 2100. Nadere uitwerking 2012–2013*. Deltares, KNMI, PBL, CPB en LEI.

Brynjolfsson, E. en A. McAfee (2014) *The second machine age: work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. New York: WW Norton & Company.

CPB en PBL (2015) *Toekomstverkenning welvaart en leefomgeving. Cahier Macro-economie*. Den Haag: Centraal Planbureau/Planbureau voor de Leefomgeving.

Dorsser, C. van (2015) *Very long term development of the Dutch inland waterway transport system: policy analysis, transport projections, shipping scenarios, and a new perspective on economic growth and future discounting*. Delft: TRAIL Research School.

Franklin, D. en J. Andrews (red.) (2012) *Megachange: the world in 2050*. Londen: The Economist in association with Profile Books Ltd.

Gordon, R.J. (2012) *Is U.S. economic growth over? NBER Working Paper*, 18315.

Zwaneveld, P. en G. Verweij (2014) *Economisch optimale waterveiligheid in het IJsselmeergebied*. CPB Notitie, 14 januari.